

BETEKENISVOLLE ONTMOETINGEN

Ludo Noens

Achttien jaar was de Student nu. Hij had zich een week geleden laten inschrijven in de eerste kandidatuur Wijsbegeerte aan de universitaire instelling St.-Ignace in Antwerpen. Uiteraard kon hij onmogelijk iedere dag vanuit Haacht – waar zijn ouderlijk huis stond – naar Antwerpen overkomen. Hij moest een kot zoeken, vlakbij de universiteit, zoals studenten die zichzelf respecteren doorgaans doen.

Maar de Student wilde vooral alleen gaan wonen omdat de relatie met zijn ouders in die mate gespannen werd, dat ze alle verdere compromissen onmogelijk maakte. Hij was nogal excentriek van karakter en bovendien een eigenzinnige dromer. Zijn vader – directeur van een schoenfabriek in Heist-op-den-Berg – had zijn zoon in de toekomst graag in de directeurszetel van het bedrijf gezien, maar het bleek gaandeweg dat er zich in het hoofd van de zoon een gedachtegoed had ontwikkeld waarin er voor zoiets als schoenen nauwelijks plaats was (overigens liep de Student meestal in afgetrapte sandalen rond).

De Student had zich namelijk op een buitensporige wijze aangetrokken beginnen voelen door filosofie en metafysica. En was het inderdaad niet zo dat schoenen, behalve letterlijk, in relatie tot wijsbegeerte ook figuurlijk bijzonder laag-bij-de-gronds zijn?

De ouders begrepen de Student niet en de Student keek ietwat hooghartig neer op zijn ouders. Ten slotte had de vader hem laten gaan, berustend in diens koppig besluit. In de grond was zijn zoon toch maar een dromer. Neen, de leiding van zijn moeizaam opgebouwd bedrijf zou beslist in verkeerde handen gekomen zijn.

De Student vond dus spoedig een kot, in de Goreestraat, vlakbij de kathedraal. Het was een smal straatje met zeer oude, opeengeprangde huisjes. Zijn kot was dan ook niet veel zaaks: twee gemeubileerde kamertjes op de eerste verdieping. Hij kon zich niet teveel veroorloven, zijn vader had hem een minimale maandelijkse toelage gereserveerd.

Maar de Student was best tevreden. Zijn kop stond niet naar materieel comfort, hij was een denker, een vrager, een zoeker. Het gekke was dat hij

ook het karakteristieke voorkomen had van een dergelijk type: leptosome gestalte, mager, ietwat slordig op zijn kleding. Weliswaar had hij een open blik die een intense nieuwsgierigheid verraadde, maar zijn kleurloos gezicht weerspiegelde ook vaak de gekwelde zorgen van de geobsedeerde piekeraar. Concreet gezegd: de goegemeente vond hem maar een rare kwibus. Zijn kotmadam woonde een paar straten verder, in de Loreleistraat. Ze had hem de sleutels van het pand in de Goreestraat gegeven en hem verder zijn plan laten trekken.

Zo ontdekte de Student dat de benedenverdieping van zijn nieuwe (krot)woning een voormalige slagerij was, nu griezelig vervallen en onbewoond. Met zijn koffertje in de hand en neuriënd, slenterde hij door de onafgesloten achterkamers en door de winkelruimte met zijn witte tegeltjesmuren, in puin vervallen koelkast en half gedemonteerde toonbank.

De Student klom de krakende trap op en opende de deur naar zijn eigen vertrekken. Bloemetjesbehang, een bed met een naakte matras, een donkerbruine kleerkast met spiegel, een nachtkastje: de slaapkamer. Bloemetjesbehang, een slordig groengeschilderde tafel met twee bijpassende stoelen, twee groengeschilderde keukenkasten van voor de oorlog en nog wat aftandse rommel: de woonkamer. Ondanks het armzalige voorkomen van het geheel knikte de Student tevreden.

Voorzichtig opende hij opnieuw de deur naar de trapzaal en deed een stap op de overloop. Hij luisterde gespannen, met zijn neus in de lucht.

Niets te horen.

Zijn kotmadam had hem verteld dat hij een bovenbuur had, een gewezen zeeman, nu gehandicapt en levende van een kleine invaliditeitsuitkering. Hij zou niet veel last van hem hebben, de Zeeman was namelijk niet veel thuis. De kotmadam had bij deze laatste woorden een heimelijk lachje proberen te verbergen, maar het was de alerte Student niet ontgaan.

De Student stapte terug naar binnen en begon zijn koffertje uit te pakken. Hij had een paar lakens, twee hemden en wat ondergoed meegenomen, maar zijn grootste en kostbaarste bezit gold de tientallen boeken die hij op ongewoon secure wijze meteen in de groene keukenkast opborg. Hij was een verwoed lezer.

Toen het zaakje geklaard was keek hij nog wat besluiteloos rond. Hij knipte plotseling met de vingers en verliet gehaast het pand, richting St.-Ignace.

Die avond zat de Student rustig zijn cursusprogramma in te kijken, toen hij werd gestoord door het agressieve openen van de voordeur beneden. Hij hoorde een mompelende vent op onhandige wijze de gang opstappen en de trap opgaan.

De Zeeman, dacht de Student.

Het duurde een poosje eer de onbekende de eerste overloop had bereikt. Vlak voor zijn deur hoorde de Student nu een amechtig gehijg en een binnensmonds gevloek. Natuurlijk, dacht hij, de man is gehandicapt, hij loopt misschien op krukken.

De Student aarzelde even, keek naar de deur, afwachtend. Het was plots rustiger geworden. De man op de overloop scheen te talmen om hogerop te gaan. Had hij het licht tussen de deurspleten opgemerkt en was hij niet op de hoogte gebracht van zijn nieuwe onderbuur?

Ten slotte veerde de Student recht en opende voorzichtig de deur. De man die voor hem stond en hem wantrouwig aankeek, leunde inderdaad op een kruk. Een walmende bierlucht bewees dat hij bovenmatig gedronken had.

"Goedenavond," begon de Student, in verlegenheid gebracht. "Ik ben..."

"Weet ik," zei de Zeeman bars. Hij snoof en maakte meteen aanstalten om verder te gaan. Zijn diepliggende ogen keken ontevreden. Hij had een ingevallen gezicht, met twee groeven aan weerszijden van zijn geprononceerde neus. Op zijn hoofd droeg hij een zwarte zeemansmuts, die slecht paste bij zijn vormeloze grijze jas. Het was moeilijk een leeftijd op hem te plakken.

De Student bleef verbouwereerd staan. Het beklimmen van de trap met een kruk leek niet eenvoudig, maar hij durfde niet te helpen. Misschien zou de Zeeman het wel als een belediging opvatten en hij zag er nu al zo'n knorri-ge vent uit.

De Student sloot opnieuw de deur en bleef pijnlijk getroffen naar het versleten rode linoleum staren. Hij hield zich stil tot hij boven een deur open en dicht hoorde gaan. Toen ging hij aan de tafel zitten en boog zich opnieuw, ditmaal met beduidend minder enthousiasme, over zijn cursusprogramma.

Het duurde niet lang eer een sonoor en trillend geluid door de zoldering drong. De Student keek verrast op. Een televisietoestel, dacht hij, die kerel moet wel potdoof zijn om de klank zo luid te draaien...

De eerste weken gingen betrekkelijk probleemloos voorbij. De Student kwam steeds bij valavond naar huis. Volgde hij niet de cursus in St.-Ignace, dan zat hij met zijn nieuwe vriend (een roodharige knaap met sproeten, rustiger en bezadigder dan hij) in de aanpalende studentenkroegen of slenterde hij in zijn eentje rond in de oude stadskern.

Uiteraard had hij een voorliefde voor boekenwinkels, maar omdat zijn financiën beperkt waren en het aanbod daar zelfs ruimer was dan in de winkels, liet hij zich inschrijven in de Stadsbibliotheek.

Het scenario van de thuiskomende Zeeman bleek zich avond na avond steevast te herhalen. De Student hoorde hem, waarschijnlijk dronken, sakerend de trap opkomen, uithijgen voor zijn deur en verder klimmen naar zijn kamers. Zoals ook de eerste avond drong tien minuten later steeds de doffe klanken van zijn televisietoestel door de zoldering.

De Student had er zich in het vervolg wel voor gehoed zijn deur te openen als de Zeeman voorbijkwam. De houding van de man bij hun eerste confrontatie, had er hem van overtuigd dat hij te doen had met een banale zuipschuit, een platte proleet met wie hij hoegenaamd geen affiniteiten had. Het begon hem gaandeweg met spijt te vervullen dat hij in den beginne niet wat nauwkeuriger naar zijn bovenbuur had geïnformeerd. Soms kreeg de Student het gevoel dat de ogen van de man dwars door de zoldering op hem neerkeken, vol haat en agressie. Hij mocht wel op een kruk lopen, maar gevaarlijk bleef hij er hoe dan ook uitzien. Misschien zette hij de klank van zijn televisietoestel wel zo luid, uitsluitend om hem pesten.

Zo dacht de Student aanvankelijk, gevoed door zijn gekwetste gevoelens en door de naïeve, onschuldige hoogmoed der onervaren jeugd.

Maar de Student mocht wel blijk geven van naïviteit en vooroordeel, slecht van inborst was hij niet. In feite was het zelfs zo dat er voor zijn gevoelig hart niet veel nodig was om het vol spijt en medelijden week te laten worden.

En zo gebeurde het inderdaad toen hij op een nacht – de veertiende in zijn kot – werd gewekt door een klagend geluid. Verbaasd ging de Student rechtop zitten en spitste de oren. Door de blijkbaar toch dunne zoldering hoorde hij zijn bovenbuur jammerlijk snikken en zeurende klanken uitstoten. Een en ander greep de Student zo aan dat hij slikte en verwaasd de duisternis bleef instaren, minutenlang nog na het wegsterven van de vreemde nachtelijke verstoring.

De Student begon vanaf die nacht zijn mening over de Zeeman te herzien. Hij is tenslotte gehandicapt, dacht hij, waarschijnlijk zeer eenzaam en misschien verbitterd. Hij drinkt zich alle dagen te pletter om zijn verdriet te vergeten. Heeft hij dan geen familie? Vrienden? Getrouwd lijkt hij in ieder geval niet te zijn. Of niet meer.

Het lag in het karakter van de Student om eens geconfronteerd met een probleem, dit dwangmatig op zich te laten inwerken. En het probleem dat nu allengs zijn geest begon te verontrusten, was het doen en laten van de Zeeman die boven hem woonde.

Drie dagen later – een donderdag – zat de Student 's avonds rustig over de *Ethica* van Spinoza gebogen, toen hij zich opeens bewust werd van een zonderling verschijnsel. Het was zo dat het fenomeen zich al verscheidene avonden had gemanifesteerd, maar nooit was het echt tot de Student doorgedrongen. Nu viel het hem eensklaps op als een bliksemschicht in een open, nachtelijke hemel.

Het was kwart voor tien, de Zeeman was een uur of wat geleden op zijn gewone manier naar boven gestrompeld. Kort hierop waren de vertrouwde televisiegeluiden begonnen.

De televisiegeluiden.

Een soort gierende stormwind, het gesis van hoogospattende golven, doorspekt met gekwelde kreten. De Student hief zijn hoofd op en keek met half dichtgeknepen ogen naar het plafond. Hoelang was dit kabaal nu al aan de gang? En vooral... waren het niet dezelfde geluiden, was het niet hetzelfde verontrustende tumult als gisteren en eergisteren en...

Een film, dacht de Student, een zeeavontuur, een rampenfilm. Maar gisteren? Een vervolgserie, één van die eindeloze feuilletons. De Student knikte gerustgesteld. Hij glimlachte: wat een pathetische onzin allemaal. Echt iets voor een gewezen zeeman.

Toen hij de volgende dag op de Meir voorbij een tijdschriftenstalletje kwam, kocht hij een weekblad met televisieprogramma's. Hij plooidde het in de lengte, droeg het onder zijn arm en vervolgde haastig zijn weg naar St.-Ignace. Om tien uur begon een gastlezing over Kants kennistheorie.

Toen de voordracht was afgelopen bleef de Student zitten tot iedereen het auditorium had verlaten. Hij voelde zich ondanks het nog vroege uur wat moe en had last van hoofdpijn. Achteloos opende hij het weekblad dat hij die morgen had gekocht en begon door de televisieprogramma's te blade-

ren. Donderdag VRT 1, 9h 45: *Dallas*. TV 2: *Carmen* van Bizet, tot 10h 30. RTBF 1: *The mirror crack'd*, een Amerikaanse politiefilm. RTL, Nederland 1, 2 en 3, de Franse zenders, Duitse, Engelse; de Student keek ze allemaal na, maar vond niets dat op een zeefilm leek. Of althans iets waarin een aanhoudende stormwind zou kunnen waaien.

Geïntregeerd keek hij naar de programma's van de vorige dagen. Niets dat enige houvast kon bieden. Hij sloeg het weekblad dicht, zuchtte en wreef zich met duim en wijsvinger door de ogen.

Diezelfde avond, op zijn kot, liet de Student voor de eerste maal zijn cursussen en Spinoza's *Ethica* links liggen. Hij had zich een pan eieren klaargemaakt en die haastig en zonder veel eetlust naar binnen gewerkt.

Toen de Zeeman rond negen uur thuiskwam, bleef de Student ademloos naar het gestommel op de trap luisteren. Kort nadien volgde de nu vertrouwde stormwind, het geruis van opgezweepte golven en het geweeklaag. De Student drukte zijn handen tegen de oren en begon zenuwachtig door de kamer te ijsberen. Desondanks hoorde hij plotseling een verschrikt gesteun. Hij trok zijn handen weg en bleef afwachtend naar de zoldering staren. Opnieuw een helder gesteun. Dit kon niets anders dan de Zeeman zélf zijn.

Vastberaden trok de Student de deur van zijn kamer open en liep de trap op, naar de tweede verdieping. Ingehouden klopte hij tegen de deur van de Zeeman. Het geraas van losgeslagen elementen drong nu nauwelijks gedempt tot hem door.

"Meneer?" riep de Student aarzelend. "Kan ik iets voor u doen?..."

"Donder op!" klonk het binnen, op een even barse als wanhopige toon. Een weinig uitnodigende reactie. De Student bleef met opeengeperste lippen naar de deur staren.

"Is het mogelijk om uw televisie wat stiller te zetten, meneer?" drong hij ten slotte aan. "Ik kan mij op deze wijze onmogelijk concentreren..."

Als antwoord klonk een ingehouden gevloek, gevolgd door een wegstervend geklaag.

De Student ademde diep in, trok de klink naar beneden en duwde in één zwaai de deur open. Verbijsterd keek hij de kamer in. De Zeeman lag, ogenschijnlijk, bewusteloos op een zetel, zijn kruk vlakbij op de grond. Een paar meter voor hem stond inderdaad een televisietoestel, waarop nu in alle hevigheid het kolkende gespetter van een wilde zee te zien was. Op het scherm evolueerden beelden van een zeilschip, ten prooi aan de woeste gol-

ven. Gebiologeerd bleef de Student een ogenblik naar de flikkerende beeldbuis staren. Hij zag nu een soort vlot, waarop een stel verwilderde schipbreukelingen hartverscheurend begonnen te gillen...

De Student kwam abrupt terug bij zijn positieven, liep naar de Zeeman en schudde zijn arm.

"Wat gebeurt er? Gaat het niet, meneer?" Geërgerd draaide de Student zich om en tastte met zijn vingers naar de druktoetsen van de beeldkast om het verontrustende kabaal het zwijgen op te leggen. Het toestel doofde uit, gevolgd door een abrupte, schokkende stilte. Hij wendde zich opnieuw naar de Zeeman, die nog steeds geen teken van leven gaf. Er brandde geen licht in de kamer, alleen door het schijnsel op de overloop kon de Student de ineengedoken gestalte onderscheiden.

Ten slotte liet de Zeeman dan toch enig gesteun en gezucht horen en na een poosje begon hij waarachtig te snurken. De Student verliet zonder verder aan te dringen de kamer en sloot zachtjes de deur.

Op de trap naar beneden voelde hij pas dat zijn rechterhand, waarmee hij naar de televisietoetsen had getast, nat was. Hij bracht zijn vingers onder de neus: een weeïge geur van zeezout en vis...

Neen, dacht de Student toen hij de volgende morgen wakker werd, ik ga niet naar de cursus vandaag, ik voel me niet zo lekker.

Hij bleef vanop zijn bed nadenkend naar de zoldering staren. De Zeeman liet hem niet los.

Ik ga inkopen doen, dacht hij, ik koop een paar flessen wijn. Neen, whisky, zeelui houden van whisky. Hij wipte het bed uit, waste zich inderhaast, trok zijn kleren aan en verliet kordaat zijn kot.

Toen hij terug binnenkwam droeg hij twee flessen Jack White onder de armen. Hij had automatisch gehandeld, impulsief. Nu hij opnieuw op zijn kamer was, keek hij met enige verbazing naar de flessen die hij op tafel had gezet.

Wat bezielt mij eigenlijk, dacht de Student, ik lijk wel gek. Waarom heb ik mijn laatste centen aan die rotzooi besteed?

Hij trok een stoel vanonder de tafel, ging zuchtend zitten en wreef met zijn handpalmen door zijn ogen. Besluiteloos bleef hij een paar minuten voor zich uitstaren.

Ja, wat bezielt mij? Wat heb ik eigenlijk met die chagrijnige vent te maken? Een geflipte zeeman, een doodgewone ex-zeeman...

De Student keek opnieuw naar de flessen. Alsof hij zijn twijfels met geweld wilde overwinnen, pakte hij ze plotseling beet, verliet de kamer en haastte zich de trap op.

De Zeeman lag nog steeds ineengezakt in de zetel te snurken. Vlakbij, op het kaal getrapte tapijt, lag zijn kruk, in onveranderde positie. Het interieur zag er niet zoveel anders uit dan dat van de Student. Alleen bleek dat de Zeeman zich nog minder om netheid scheen te bekommeren dan hij. Er hingen zelfs spinnenwebben tegen het plafond.

De Student bleef aarzelend staan, enkele passen voor de slapende figuur. Na een paar minuten opende de Zeeman zijn ogen. In tegenstelling met wat de Student had verwacht, sprong hij niet verrast op, maar bleef hem ietwat ver dwaasd aankijken.

"Wat moet je hier?" vroeg hij ten slotte. Zijn stem klonk rasperig. Hij trok zich ietwat rechter en kreunde. Zijn blik bleef met enig ongeloof op de flessen whisky rusten.

"Hebt u water naar uw televisie gegooid?" vroeg de Student. "Weet u dan niet dat dat levensgevaarlijk kan zijn?"

De Zeeman nam hem argwanend op. De Student draaide zich naar het toestel, een overjaarse Barco, en wees ernaar.

"Helemaal nat. Kijk, zelfs op het tapijt ligt er water..."

"Waar bemoei jij je mee?" antwoordde de Zeeman nors. "Wat kom je hier eigenlijk zoeken?"

De Student zuchtte.

"Ik heb een cadeautje voor u meegebracht..."

De Zeeman veerde recht.

"Heb je medelijden met me?" blafte hij. "Ik spuw op je medelijden, hoor je? Je kunt voor mijn part je flessen..."

De Student weerde haastig, met beide flessen in de handen, de woorden van de opgewonden man af.

"Neen! U begrijpt het niet. Het is uitsluitend omdat ik... Ik wilde gewoon met mijn bovenbuur..."

Hij schudde in de war het hoofd. De Zeeman liet zich terug zakken en kreunde andermaal. De Student slikte. Hij plaatste de flessen op een vlakbij gelegen stoel met rieten zitvlak en deed een stap vooruit.

"U moet mij verontschuldigen, meneer, maar... Zal ik iemand voor u halen? Ik weet niet..."

De Zeeman waaide met de hand. Met zijn ruwe stoppelbaard zag hij er in het daglicht uitermate goor en ziekelijk uit.

"Ach, neem me niet kwalijk," zei hij plots gelaten. "Je bent ongetwijfeld een vriendelijke jongen..."

Deze onverwachte woorden deden de Student wel wat.

"Ik wilde u echt niet lastig vallen," antwoordde hij, in verlegenheid gebracht. Onwillekeurig bleef hij naar de kruk staren. De Zeeman volgde zijn blik en grinnikte.

"Vervloekt rotting," zei hij. "Ben jij ooit in Senegal geweest? Neen, ongetwijfeld. Je bent een snotneus, nog groen achter je oren. Ik heb de wereld gezien, jongen: Rio de Janeiro, New York, Kaapstad, Bombay. Ontelbare keren in Congo geweest..."

Hij begon onbeheerst te hoesten. De Student trok een grimas, maar hield zijn afstand. De Zeeman hees zich opnieuw wat rechter en hijgde een poosje uit.

"Twintig jaar gevaren," vervolgde hij ten slotte. "Kun je je dat voorstellen? Twintig jaar van haven tot haven. Om dan..."

Hij schudde het hoofd, vol ongeloof naar het scheen, en vernauwde de ogen.

"In Dakar, godverdomme. Ken je Dakar? Kan meetellen als haven, hoor. Of dacht je dat die Afrikaanse zwartjes nog steeds in hun blootje rondliepen?..."

De Student antwoordde niet, hij hoedde er zich voor de Zeeman af te leiden. Hij vermoedde dat hij 's mans tragisch verhaal ging horen, de oorzaak van zijn verlamming, de fatale wending in zijn leven. Ongetwijfeld had hij zijn trieste wedervaren al honderden één keer verteld in de kroegen, aan een gehoor van ongeïnteresseerde pimpelaars.

"Een grote moderne stad," vervolgde de Zeeman, met de trots van hij die het allemaal heeft gezien. "Torenflats, supermarkten, villa's. Veel wit, schitterend wit. Brede lanen. Veel moskeeën ook. Ze zijn daar in Senegal vooral mohammedaans, snap je? 's Avonds is er een bont gewemel van zwarten in traditionele klederdracht. Een gek zicht hoor, tussen al die Europees aandoende huizen. Er lopen nog blanken rond natuurlijk, maar niet veel. Senegal is een gewezen Franse kolonie, de straatnamen van Dakar verwijzen trouwens nogal eens naar Franse staatshoofden..."

De Zeeman zuchtte opnieuw. Hij keek schuin naar zijn kruk.

"Je denkt dat ik één of andere vuile ziekte heb opgelopen, is het niet? Dat een vieze microbe uit de hoerenbuurten in mijn botten is gekropen..."

De Student bleef hem afwachtend aankijken. Hij had nooit in zijn bovenbuur een dergelijke praatkous vermoed. Waarschijnlijk was hij zo vereenzaamd dat hij zich begerig bleef vastklampen aan iedere luisteraar die een zweempje van ongeveinsde belangstelling scheen te tonen.

"In al die prachtig verlichte straten lopen nogal wat bedelaars rond," vervolgde de Zeeman. "Schooiers en verworpenen uit de miserabele krottenwijken even buiten het oogverblindende centrum. Daar woont de traditionele zwarte bevolking van Onolofs, Peuls en Toucouleurs in overbevolkte houten barakken, overdekt met grijze golfplaten. Een broeinest van miserie en criminaliteit."

"Op het eerste zicht gedragen die zwarten zich als jij en ik, Europees dus; ze werken overdag of zijn werkloos, ze zijn zelfs nogal vriendelijk tegen de blanken. Maar in hun geest huizen nog steeds de oeroude overleveringen van het Afrikaanse continent. Ik spreek over voorvaderverering, magische praktijken en zo, snap je? Na zonsondergang worden in die krottenwijken soms traditionele muziekvoorstellingen gegeven, waar veel volk naar komt kijken..."

De Zeeman bleef een ogenblik in de verte staren. Even leek het alsof hij zijn relaas ging afbreken. Maar de koortsachtige blik in zijn ogen verraadde dat zijn avontuur met hem aan de haal was gegaan. Hij zou praten tot hij had gezegd wat hij te zeggen had.

"Op een avond, terwijl mijn vrienden in de havenbuurt goede sier maakten, zakte ik in mijn eentje af naar zo'n krotbuurt waar één van die broeierige feestjes aan de gang was. We hadden die dag een arachidevracht in ons schip geladen en ondanks mijn gehard lichaam voelde ik mij overmand door een ongewone vermoeidheid. Ik zag een meisje een vreemde dans uitvoeren op de tonen van een opzweepende tamtam; het volk rond haar moedigde haar aan met ritmisch handgeklap en ophitsende kreten. Het geheel was, behalve door maanlicht, ook door een heel stel hangende olielampen verlicht. Op een gegeven ogenblik tolde het zwarte meisje, nu volledig in het zweet, een paar keer rond haar as en viel toen bewusteloos neer. Onmiddellijk hierop volgde een dialoog van twee tamtams, elektriserend door hun sonore en hartverlammende cadans. Het verhitte volk begon heen en weer te wiegen. In een vaag gevoel van beklemming stelde ik vast dat ik gaandeweg door deze losgeslagen zwarten werd omsingeld... alsof ik per-

soonlijk de spil was van dit duistere ritueel! Een donkere schim maakte zich los van de anderen en naderde mij met onheilspellende trippelpassen. Het was een halfnaakte kerel, met een ongelooflijk gerimpeld gezicht en een kale kop. Hij naderde mij dus, en toen ik instinctief een paar passen terug deed, merkte ik te laat dat ik door het scanderende volk was ingesloten!

Die oude zonderling trok eensklaps een dolk vanonder zijn lompen en hem hoog ophoudende rende hij de laatste twee meter op mij af..."

De Zeeman trok een pijnlijk gezicht, alsof hij de onzalige gebeurtenis op een eidetische wijze herleefde.

'C'est le jour de la vengeance!' riep hij. Nog voor ik hem kon afweren had hij zijn dolk hier boven mijn arm geploft. Terwijl ik instinctief naar mijn arm greep en ineenkromp van de pijn, werd ik met onbegrijpelijke kracht met mijn buik tegen de grond geduwd. Eerst voelde ik de knie van die dolgedraaide smerlap in mijn nieren wroeten, toen kwam de dolksteek, ergens onderaan mijn ruggengraat. Vlakbij mijn linkeroor voelde ik een hete adem, hoorde ik een krassende fluisterstem: *'Tu ne mourras pas maintenant, Reynaud; le jour où tu comprendras, tu mourras...'* Toen verloor ik het bewustzijn.

Daags nadien werd ik gevonden door twee Fransen die mij in alle spoed naar een hospitaal brachten. Dood was ik niet, maar mijn toestand was al even hopeloos: ik zou voor de rest van mijn dagen gedeeltelijk verlamd blijven aan de benen..."

De Zeeman zweeg, scheen totaal uitgeput. Opnieuw zakte hij in elkaar en begon dwaas te grinniken.

"Reynaud, ik heet zelfs niet Reynaud..."

Zijn ogen vielen dicht, hij leek wederom weg te soezen. De Student hield zijn adem in; hij begon misselijk te worden van de benauwende geur in de kamer: zweet, vis en nog iets onbepaalds. Hij wilde nog wat vragen over het televisietoestel, bedacht zich en liet zonder verder nog iets te zeggen de Zeeman achter.

"Een vreemd verhaal," zei de vriend van de Student. Ze zaten in een studenten kroeg, vlakbij St.-Ignace, en dronken koffie.

"Zeg dat wel," zei de Student. "Het raakt letterlijk kant noch wal, vind je niet? Een zeeman die in Senegal voor iemand anders wordt gehouden, neergestoken en vervloekt door een soort inlandse tovenaars..."

"Geen benijdenswaardig lot," zei de vriend.

"Het verhaal van die man op zich klinkt eigenlijk nog aannemelijk," zei de Student. "Het wordt pas verontrustend als je het in relatie brengt met die onbegrijpelijke televisie-uitzendingen..."

"Misschien heeft hij een video-installatie en maar één cassette, een zeefilm, die hij iedere avond steevast opzet."

De Student schudde het hoofd.

"Neen, hij heeft een oude Barco en hij is overigens zo arm als Job..."

De vriend van de Student knikte en dacht even na. Toen glimlachte hij.

"Weet je, bepaalde elementen in je verhaal doen me denken aan een historische scheepsramp. Je had het over dat vlot met die schipbreukelingen..."

"Op de televisie," zei de Student.

"... En dan Senegal. Gek eigenlijk. Heb je ooit over de *Medusa* gehoord?"

"Één van de Gorgonen," knikte de Student.

"Neen, het schip bedoel ik, het fregat *Medusa*. Het vlaggenschip van een kleine Franse expeditie die in 1816 naar Senegal voer om na de val van Bonaparte het bestuur daar te herstellen. Het fregat liep vast op de Arguinbank, 40 mijlen van de Afrikaanse kust..."

"Nooit van gehoord," zei de Student. "Hoe liep het af?"

"Er waren zes reddingssloepen aan boord, onvoldoende voor de 405 opvarenden. De aanwezige toekomstige gouverneur van Senegal liet een vlot bouwen van de rondhouten van de *Medusa*. Een echt misbaksel, waarop 150 mensen werden geperst. Het was de bedoeling dat vier sloepen het vlot naar de kust van de Sahara zouden slepen, maar om ongelukken te vermijden moesten na een mijl de verbindingskabels van de eerste drie gelost worden.

De vierde sloep liet het vlot gewoonweg in de steek. Schmaltz, de toekomstige Senegalese gouverneur, gaf koudweg bevel ook de tros los te maken die zijn sloep met het vlot verbond. Het bevel werd even harteloos door de Eerste Officier van de *Medusa* uitgevoerd..."

De vriend van de Student keek op zijn horloge, stond recht en trok zijn jas aan.

"... Het vlot werd stuurloos overgeleverd aan een ongastvrije zee. Voor de vlotvaarders het begin van een krankzinnige nachtmerrie..."

"Vertel je niet verder?" vroeg de Student nieuwsgierig.

"Ik moet er vandoor," zei de vriend. "Mijn ouders verwachten me voor het avondeten. Waarom lees je het relaas zelf niet? Je vindt het in de Stadsbi-

bibliotheek, onder het trefwoord *Medusa*. Maar ik betwijfel of jouw zeeman hier iets mee te maken heeft..."

De vriend lachte en hief zijn hand op bij wijze van groet. De Student lachte eveneens en knikte terug.

De volgende dag ging de Student naar de Stadsbibliotheek en onderzocht de kaartcatalogus. Er was inderdaad een boek met de omslachtige titel: *Naufage de la Frégate la Méduse faisant partie de l'expédition du Sénégal*, geschreven door zekere heren Corréard en Savigny. Het was een zeventien jaar oude heruitgave van een oorspronkelijk werk uit 1821. De fiche vermeldde dat het boek naar het magazijn was afgevoerd. De Student liet het ophalen door een bediende en nam het mee naar zijn kot.

Hij las het boek nog diezelfde namiddag uit. Geruime tijd bleef hij er gefascineerd over nadenken...

Het vlot van de Medusa, achtergelaten met honderdnegenenveertig wanhopige schipbreukelingen erop. Passagiers, soldaten, zeelui, officieren, één vrouw, tot hun heupen in het water door de overbelasting. Al tijdens de tweede nacht breekt munterij los. De opvarenden splitsen zich in twee kampen: enerzijds de officieren en enige passagiers, anderzijds de soldaten (Fransen, Spanjaarden, Italianen, Zwarten) en zeelui. De muitende soldaten hebben zich van de wijnrantsoenen meester gemaakt.

In deze nacht van striemende golfslagen en geselende stormwind hakken beide partijen op elkaar in. Balans: zestig doden, vermoord of overboord geslagen. Totale ontredding, honger en dorst drijven de overlevenden zover dat ze zich op de kadavers van de doden werpen en zich aan het vlees tegoed doen.

De volgende nacht herhaalt zich onafwendbaar de danteske verschrikking: twintig ongelukkigen vallen onder de slagen van dolken en sabels. Later worden de zieken en gewonden 'geëxecuteerd' opdat hun schamele rantsoenen meer kans op overleven aan de minst beproefden zou bieden. Al de lijken worden overhoord gesmeten, behalve één: het wordt behouden als vleesvoorraad. Wanneer ten slotte niets meer te eten of te drinken overblijft, laven de ontwrichten zich aan elkaars urine.

De dertiende dag wordt het doemvlot eindelijk door het korvet Echo ontdekt. Vijftien levende lijken, het vel van de benen gestroopt door het zoute zeewater en half waanzinnig, worden aan boord gehesen...

Wie is er verantwoordelijk voor de mensonterende gang van zaken op het vlot, dacht de Student. Commandant de Chaumareys, die de schipbreuk van de Medusa veroorzaakte? Gouverneur Schmaltz, die bevel gaf de verbinding tussen de laatste sloep en het vlot af te breken? Of hij die het bevel zonder problemen uitvoerde... Eerste Officier Jozef Reynaud?

Het dichtslaan van de voordeur onderbrak abrupt de overpeinzingen van de Student. De Zeeman kwam thuis. Op de trap, het voorspelbare gestommel en gekreun. Een paar minuten later, het geluid van de televisie: de huilende storm, de bulderende golven, het gekraak van hout, het gekerm en gejank.

Het wordt erger, dacht de Student, het wordt verdomme alsmaar erger.

"Geloof jij in reïncarnatie?" vroeg de Student aan zijn roodharige vriend. Ze zaten opnieuw in hun stamkroeg. De vriend keek door het raam naar de voorbijkomende meisjesstudenten.

"Mmm," deed hij.

"Bijna de helft van de wereldbevolking gelooft erin, weet je. Er zijn nogal wat gerenommeerde filosofen die er in alle ernst over nagedacht hebben. Volgens Pythagoras..."

"*Wishful thinking*," onderbrak de vriend hem.

"Weet niet," zei de Student. "Moet je horen. Dat boek over het vlot van de *Medusa*, dat je me onlangs aanraadde..."

De vriend volgde met de ogen belangstellend een blond meisje in strakke jeans.

"Luister je?" vroeg de Student.

"Mmm," deed de vriend.

"De kerel die de tros losliet die voor de verbinding tussen het vlot en de laatste reddingsloep zorgde, weet je hoe die heette?..."

"De Eerste Officier van de Medusa," antwoordde de vriend. Hij draaide zich opnieuw naar de Student.

"Juist," zei de Student. "Reynaud, Jozef Reynaud..."

"Bedoel je..."

"Mijn Zeeman werd zo genoemd door die maffe tovenaars in Senegal."

De vriend tuitte zijn lippen en keek de Student onderzoekend aan.

"Iedereen op het vlot heeft kunnen constateren dat Reynaud de kabel losliet. Er waren nogal wat negers aan boord, ze kwamen allemaal om..."

De vriend glimlachte ironisch.

"De wraak van één van die zwarten, dwars door de eeuwen heen?"

"De aanhangers van reïncarnatie schijnen het erover eens te zijn dat relationele verbanden vaak gehandhaafd blijven, maar als het ware telkens door elkaar worden geschud. Vader wordt dochter; broer wordt vriendin; zoon wordt suikertante, een verre kennis, een betekenisvolle contactpersoon. Zoiets. Het zou de bedoeling zijn dat ze via opeenvolgende levens schoon schip maken met hun onderlinge problemen. De wet van oorzaak en gevolg houdt hen bij elkaar, begrijp je?..."

"Neen," zei de vriend.

"Iemand die op een bepaald ogenblik een betekenisvolle rol in je leven begint te spelen, zou in dat licht dus iemand kunnen zijn die je in een vorig bestaan hebt gekend..."

"Ik dácht al dat ik je ergens van kende," grinnikte de vriend. "Misschien was je in mijn vorig leven wel mijn zuster."

Ze lachten.

"Best mogelijk," zei de Student. Hij duwde zijn wijsvinger op zijn neus en keek peinzend in de verte.

"Stel je nu eens voor dat die agressieve zonderling in Dakar en mijn Zeeman... Tenslotte had hij het toch over wraak. Kan een tovenaars of zo geweest zijn; die kerels hebben vaak zonderlinge psychische vermogens."

"Je hebt veel fantasie," zei de vriend.

"En die televisie-uitzendingen?" vroeg de Student.

"Ja!" zei de vriend. "Heb je daar ook zo'n verklaring voor?"

"De tovenaars van Senegal heeft de Zeeman de gelegenheid gegeven om zich bewust te worden van zijn verleden. De sukkel projecteert nu zijn onthullende herinneringen op een televisiescherm. Hij veruiterlijkt zijn onderbewustzijn op de beeldbuis, zoals op een kristallen bol, dwangmatig, gefascineerd door wat hij ziet. De hond die terugkeert naar zijn braaksel..."

"Jezus Christus!" zuchtte de vriend. "Je lijkt wel bezeten door die affaire. Ik heb overigens de indruk dat jij geen greintje besef hebt van de werking van een televisietoestel."

"Er is veel dat ik nog niet weet," zei de Student. "Ik blijf zoeken..."

De vriend keek de Student een poosje verbaasd aan. Toen begonnen ze samen luid te lachen. Maar de Student niet van harte.

Ruim een uur liep de Student die avond met zijn handen tegen de oren gedrukt door de kamer. Het was alsof de stormwind, het geraas van een opgezweepte zee en het hopeloze gejammer in zijn hoofd zelf huis hielden. Hij liet zich ten slotte op zijn bed neervallen en drukte zijn kop krampachtig onder het kussen.

Eensklaps klonk een luide knal, gevolgd door een knetterend gekraak en een gebonk tegen de zoldering. De Zeeman stootte een wanhopige kreet uit, ogenblikkelijk versmoord. De Student sprong recht, haastte zich naar de voorkamer en staarde ontzet omhoog. Op het plafond tekende zich een uitdijende natte vlek af, er druppelde water naar beneden.

Hijgend wierp de Student de deur open en rende als een gek de trap op. Van de treden stroomde ranzig water in kleine cascades naar beneden. In de trapzaal stonk het naar rotte vis.

De Student trok abrupt de deur van de Zeeman open; ogenblikkelijk werd hij overstroomd door een schuimende golfslag die tegen zijn knieën neersloeg. Een scherpe wind waaide snijdend in zijn gezicht. Met trillende hand, nat tot op het bot, tastte hij naar de schakelaar naast de deur en knipte het licht aan. Wat hij toen zag was een hallucinatie, kon niet anders dan een hallucinatie zijn.

Vanuit het televisiescherm stroomde onafgebroken water en sloeg een gierende tocht. In het klotsende sop dat, kniehoog, door de kamer kolkte en schuimend opspatte, dreven losse planken, stukken touw en uitgerafelde kledingsstukken. De Zeeman hing half geknield voor het behekste toestel,

zijn armen dreven slap op de aanhoudende watervloed, zijn kop stak volledig in de kapotgeslagen beeldbuis...

Toen de Student drie dagen later de politiecentrale aan de Oudaan (waar hij werd ondervraagd) verliet, begaf hij zich regelrecht naar de Volksstraat. Hij wist er een tweedehandszaak in televisietoestellen.

Hij had twee dagen nauwelijks geslapen en zag er afgemat uit. Maar in zijn zwartomrande ogen brandde een ziekelijke vonk van vastberadenheid. Geruime tijd al werd hij geobsedeerd door een bepaalde protagonist uit de tragedie van de *Medusa*: gouverneur Schmaltz. Gedreven door een vreemde, irrationele kracht, wilde hij koste wat kost beproeven in hoever zijn sluimerende voorgevoelens op waarheid berustten...

Uit *Heimwee naar de dageraad*. Uitgeverij Hadewijch, Schoten, 1988.